

تحلیل محتوای کلیشه‌های جنسیتی در کتب درسی دوره‌ی ابتدایی

محسن نوعانی

استادیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد

شهربانو رحمتی محمودی

پژوهشگر علوم اجتماعی

مسئله‌ی اساسی این تحقیق، توصیف و تحلیل کلیشه‌های جنسیتی در متن و تصاویر کتب درسی دوره‌ی ابتدایی می‌باشد. روش تحقیق تحلیل محتوا و جامعه‌ی آماری کتاب‌های درسی دوره‌ی ابتدایی (۲۴ کتاب) می‌باشد، که ۵ کتب اصلی یعنی بخوانیم انتخاب شده است. نتایج این تحقیق نشان داده است که بیش‌ترین تصاویر ارائه شده مربوط به مردان بوده و مردان شخصیت‌های اصلی و فعال داستان را تشکیل می‌دهند و زنان در بیش‌تر تصاویر، در نقش مادر و همسر (نقش‌های خانگی) و مردان در نقش‌های اجتماعی معرفی شده‌اند. بیش‌ترین کلیشه‌های جنسیتی در متن دروس و روان‌خوانی‌ها کلیشه‌هایی است که ترس، حسد، نهمت زدن، تصمیم منفعلانه گرفتن، توجه به زیبایی، علاقه به حرف زدن، خیر چینی و ناکید بر احساساتی بودن را به زنان نسبت داده و در مقابل مردان را عاقل، دانا، شجاع، راستگو و خیرخواه معرفی کرده است. کلمات زنانه کتاب‌های بخوانیم ۵ پایه ابتدایی ۵۴۵ بوده و ۱۱۷۳ کلمه نیز مردانه بوده است. در بیش‌تر تصاویر مردان مخترع، مکتشف و افرادی فناکار معرفی شده‌اند، در حالی‌که تصویری از زنان مخترع و مکتشف نیامده است. از پدیده‌ی سوم به بعد مشاهده می‌شود که دختران بیش‌تر یا مادرانشان در تعامل بوده و از آن‌ها سؤالات دینی و مذهبی می‌پرسد در حالی‌که پسران بیش‌تر سؤالات ملی و میهنی را از پدران خود می‌پرسند.

کلیدواژه‌ها: کلیشه‌های جنسیتی (Gender Stereotypes)، کتب درسی (Text Book)، آموزش و پرورش (Education)، تحلیل محتوا (Content Analysis).